

Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Nº 6. Abr-Jun 2019

GENERALITAT
VALENCIANA

parc natural
del túria

Túria

Butlletí Trimestral del Parc Natural del Túria

01

EDITORIAL

- Arriba la calor, arriba el foc

02

COMUNICACIÓ I DIVULGACIÓ

- Projecte PIMA (Pla d'Impuls del Medi Ambient)

03

COL·LABORACIONS

- IES El Quint i el Parc Natural del Túria: El Nostres Amics el Anfibis

06

EDUCACIÓ AMBIENTAL

- Primavera al Túria

09

CONSERVACIÓ I MANTENIMENT

- Control d'invasores i captura d'anguiles
- Manteniment de plantacions
- Prevenió d'incendis

Arriba la calor, arriba el foc

S'acosta la tan anhelada època estival, però amb ella arriben també les aclaparadores onades de calor. I cada vegada són més sufocants i duradores a causa de l'inevitable avanç del **Canvi Climàtic**. I a més aquestes llargues onades de calor irremeiablement porten amb si els temuts incendis. El **foc** per desgràcia s'ha convertit en un clàssic dels nostres estius.

La **Comunitat Valenciana** és la **segona autonomia** amb **major risc de patir un incendi**. Al Parc Natural del Túria es pateix cada any a l'estiu nombrosos incendis per la seua proximitat a parcel·les agrícoles, la seua elevada pressió d'ús públic, les seues nombroses urbanitzacions i poblacions ajustats al riu i per descomptat, pels mars de canyes (*Arundo donax*) que cremen amb facilitat i que s'estenen quilòmetres al costat de les aigües del Túria.

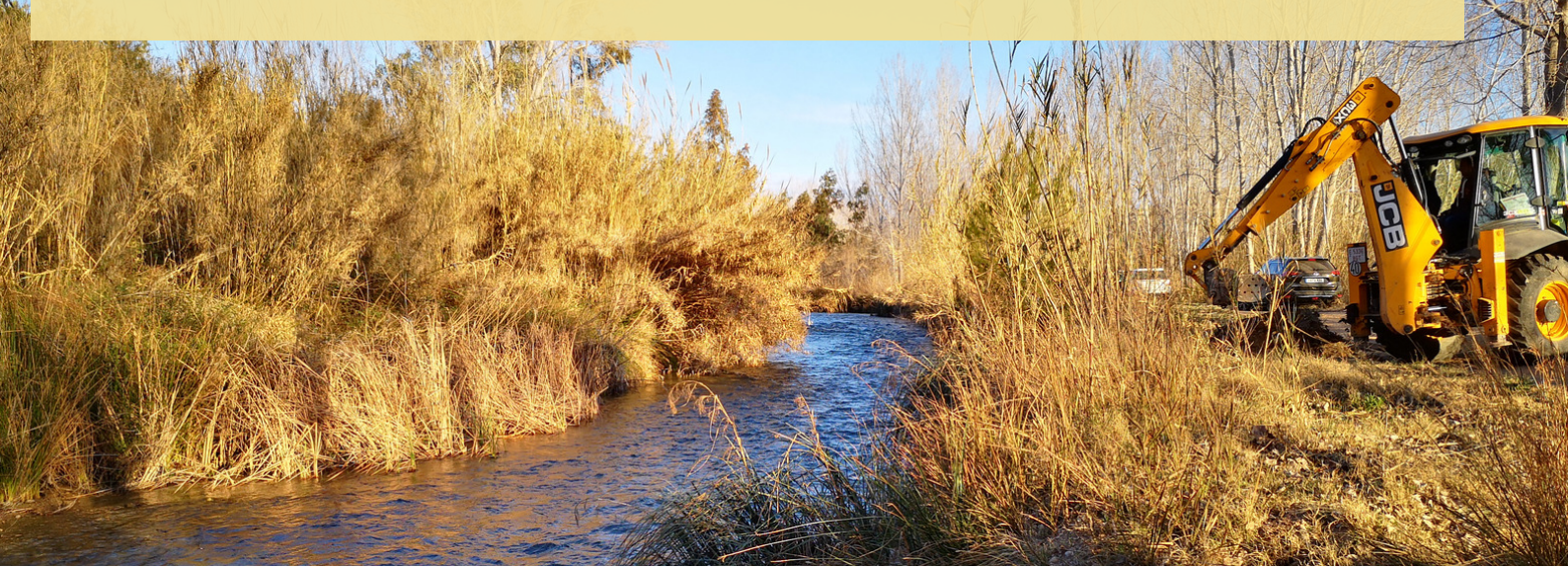
Dels 277 **incendis** que es van produir l'any passat **2018** entre gener i agost a la Comunitat Valenciana, la majoria (**35,4%**) van ser causats per **accidents o negligències**.

El 29,6% es van deure a la caiguda de llamps i el 24,5% van ser intencionats (Europa Press, 2018). I a més es preveu un augment dels incendis que potencialment seran més destructius.

I com podem contribuir els ciutadans del carrer en la prevenció dels incendis? És molt important **no fer foc** durant l'època estival en zones forestals i el seu entorn. Les barbacoes no estan permeses en aquesta època, ni tan sols la crema de restes agrícoles segons la *RESOLUCIÓ de 12 de maig de 2017, de la director-ra general de Prevenció d'Incendis Forestals, sobre modificació del període de cremes*.

I una altra manera de contribuir és **no abandonant residus** com a burilles, vidre o cristall en el medi natural. I per descomptat **col·laborar amb els serveis de prevenció, vigilància i extinció d'incendis**.

Comença el projecte PIMA al Parc Natural del Túria

El passat de mes **març** va arrancar al **Parc Natural del Túria** el **Projecte PIMA** (Pla d'Impuls del Medi Ambient) **Adapta Ecosistemes**, de restauració de la vegetació de ribera autòctona. Aquests treballs tenen com a objectiu **restaurar l'ecosistema fluvial** i es duran a terme en **dos trams del riu** de dos municipis del Parc, **Pedralba i Manises**.

L'empresa pública **VAERSA** és l'encarregada de fer els **treballs** del projecte PIMA. A més també és l'entitat responsable de la coordinació i gestió mediambiental de conservació i manteniment de la Xarxa Valenciana d'Espais Naturals Protegits. Projecte PIMA té un **pressupost** de **160.000 Euros** provinents de la **Generalitat Valenciana**, que es distribuïran entre tots dos municipis.

En el cas de **Pedralba**, el projecte es va iniciar el passat **7 de març** amb un **Taller de Bioenginyeria** que va impartir l'**Associació Espanyola d'Enginyeria del Paisatge** i al qual van acudir més de 30 professionals de diferents punts d'Espanya i Portugal.

I les **obres de restauració** van començar el mes de **maig** en el paratge denominat **El Charco**, situat en el marge esquerre del riu al costat de l'estació de bombament de la depuradora d'aigües residuals. Està previst la restauració de **3.100 m²** mitjançant accions d'eliminació del canyar, estabilització de talussos, recuperació d'un antic braç del riu com a llacuna, i restauració de **100 m lineals de la riba** del riu (MasTuria, 2019).

Una vegada conclusos els treballs a Pedralba s'iniciaran les **obres** en el paratge de **Simetes** de **Manises**. Gràcies a la **col·laboració de l'Ajuntament de Manises** s'ha treballat prèviament la zona amb la **retirada de residus** i neteja a fons del marge del riu Túria.

IES EL QUINT I EL PARC NATURAL DEL TÚRIA: ELS NOSTRES AMICS ELS ANFIBIS

Al Il·luminós hall de l'**IES el Quint** hem tingut, des del 6 al 11 de maig, la interessant exposició d'amfibis que s'ha coordinat amb el **Parc Natural del Túria**. Les tres professores del departament de Biologia han dedicat el temps i la il·lusió necessària per a dur-la endavant. És la tercera vegada que es realitza aquesta activitat, que forma part del **Projecte interdisciplinari del centre "Riu Túria, Aula Integral"**. La coordinació amb els tècnics del Parc Natural és contínua des de fa deu cursos acadèmics. De fet, sis són les activitats que aquest curs hem desenvolupat en l'àmbit del Parc Natural del Túria:

1. Inspecció de tardor i primavera sobre la qualitat de l'aigua del riu en col·laboració amb la Fundació Limne (que es ve realitzant des de fa nou cursos), amb alumnes de primer de Batxillerat de Biologia.
2. Revisió i manteniment de les caixes niu instal·lades en les Rodanes i en la ribera del riu, amb alumnes de tercer d'ESO.
3. Exposició de Plantes del Poble i del Parc Natural del Túria (de l'1 de desembre del 2018 al 15 de gener de 2019) a càrrec del biòleg Aurèlio Peña i fotògraf José Quiles, amb les explicacions realitzades per l'autor i pel tècnic del Parc, Isaac Muedra, als alumnes de primer d'ESO.
4. Repoblació en la ribera del riu (amb salze, xop blanc, freixes i taray) davant de l'institut el dia 6 de febrer, amb els alumnes de quart d'ESO de Biologia i del cicle de Producció Agroecològica.
5. Exposició i conferència (per segona vegada al centre) a càrrec del naturalista Manuel Ambou sobre el seguiment directe de l'àguila de panxa blanca al Parc Natural del Túria, des del 25 al 29 de març.
6. **Exposició d'amfibis, des del 6 al 11 de maig a l'Institut, per a tots el alumnes del centre, però treballat amb més intensitat amb primers de l'ESO.**

IES EL QUINT I EL PARC NATURAL DEL TÚRIA: ELS NOSTRES AMICS ELS ANFIBIS

Per petició del Parc Natural, me vaig a centrar en aquesta última.

Tenim un espai molt adequat per a desenvolupar aquesta exposició al hall de l'institut. Els aquaris de que disposem, un gran i dos de tamany mitjà, ens han permés mostrar aspectes tan interessants d'aquests vertebrats com les postes d'ous, de diferents espècies, els cullerots i la metamorfosi que experimenten. Altres cursos hem pogut oferir, utilitzant els aquaris, una exposició de peixos i una altra d'espècies invasores. La que correspon al present curs ha estat integrada per quatre espècies d'amfibis: el gripau comú, el gripau corredor, la granota i l'ofegabous. Aquesta última espècie desperta molta curiositat als alumnes. El seu nom prové de que es pot trobar als abeuradors del bestiar i els ramaders pensaven que si un animal engolia un d'aquests tritons podia morir ofegat. Moltes vegades s'atribueixen propietats negatives a animals sense cap raó científica.

Maria i Isaac, tècnics del Parc Natural, ens varen portar sis individus de gripau corredor, dos ofegabous, dues granotes i cullerots de gripau comú. Després un alumne ens va portar dues granotes més. En principi el gripau corredor i comú ocuparen aquaris diferents, i l'ofegabous i les granotes el gran conjuntament. El divendres 3 de maig el Parc Natural ens va portar tots els organismes i la sorpresa del dilluns següent va ser trobar-nos moltes postes d'ous en l'aquari del gripau corredor i en el de l'ofegabous. Els alumnes es col·locaven al voltant dels aquaris entre classes i a l'hora del pati amb cara de sorpresa per les abundants postes d'ous, comentaven el comportament dels amfibis i s'oferien per donar-los de menjar. Un preparat congelat d'Artemia, que ens varen aconsellar en un comerç especialitzat en mascotes pel seu gran aport nutricional, ha estat el menjar que se'ls va donar. Als dos dies començaren a eixir dels ous les larves de gripau corredor. Les de l'ofegabous tardaren uns dies més en aparèixer. Els alumnes se n'adonaren que els ofegabous tenien un comportament molt territorial i incomodaven les granotes a les que inclòs mossegaven, i aquestes es situaven entre les pedres. Ho comentarem amb els tècnics del Parc Natural i ens aconsellaren que els separàrem i decidírem col·locar les granotes en un altre aquari més menut que ens havien portat.

IES EL QUINT I EL PARC NATURAL DEL TÚRIA: ELS NOSTRES AMICS ELS ANFIBIS

Tota la setmana els amfibis varen ser el centre d'atenció de l'institut. Membres de tota la Comunitat Educativa se paraven a observar-los i s'entretenien al llarg del matí. La ubicació dels aquaris al hall del centre és molt bona, ja que és un lloc de pas per a tots. El divendres 10 de maig els tècnics del Parc explicaren als alumnes de primer d'ESO els aspectes més interessants dels amfibis, els canvis que experimenten, les particularitats de cada espècie i les amenaces que patixen. Després d'aquesta intensa setmana d'observació d'aquests vertebrats, el dissabte el Parc Natural va organitzar una eixida a la Rambla Castellana. Ens reunírem a l'Institut i participaren unes 30 persones, entre adults i xiquets. Després de que Maria explicara un poquet l'exposició que hem tingut a l'IES i des del departament de Biologia exposàrem alguns aspectes interessants dels que vàrem poder disfrutar durant la setmana, ens dirigírem a la rambla Primera, afluent del Túria. En una bassa que hi havia dins la Rambla deixàrem els individus adults i cullerots de gripau corredor, les granotes i alguns cullerots de gripau comú. L'activitat va ser entretinguda, especialment per als xiquets, que malgrat s'enfangaren prou varen observar com camina el gripau corredor dirigint-se a l'aigua o com botava la granota.

Els tècnics del Parc Natural arrebegaren la següent setmana la parella d'ofegabous que ens havien deixat. Decidírem deixar en els aquaris alguns cullerots de gripau comú i tots els cullerots d'ofegabous fins a mitjans de juny per a observar els canvis que experimentaven al llarg de les setmanes. Amb el alumnes de primer d'ESO treballàrem unes fitxes didàctiques que havíem preparat per a assolir el tema d'amfibis, després de gaudir d'aquesta experiència directa. S'han pogut veure les profundes modificacions externes que s'han produït en els cullerots de gripau comú fins a l'adult: pèrdua de la cua i aparició de les quatre potes. Els aquaris tenien els filtres funcionant tot el dia i han tingut menjar de manera regular. De totes maneres, s'han pogut observar perfectament els ous i les brànquies externes de les larves d'ofegabous dins l'aquari. Volem agrair a Isaac i Maria, tècnics del Parc Natural, la important i contínua col.laboració que fan amb l'IES el Quint. La intensa coordinació que mantenim ens ajuda a dur endavant la tasca educativa d'aprofundir en el coneixement de l'entorn més immediat, a fi de promoure una major implicació i respecte cap al nostre estimat riu.

CARMEN BONET ESCANDELL

- PROFESSORA DEL DEPARTAMENT DE **BIOLOGIA I GEOLOGIA** DE L'IES EL QUINT
- COORDINADORA DE **PROJECTE DE CENTRE "RIU TÚRIA, AULA INTEGRAL"**

PRIMAVERA AL TURIA

Abril, el mes de la salut i el joc en la naturalesa

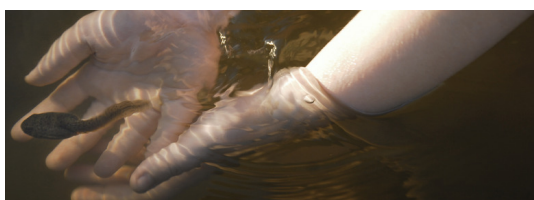
Ruta biosaludable

Són cada vegada més les evidències científiques dels nombrosos beneficis per a la nostra salut emocional i física que ens aporta el contacte amb la naturalesa. La vivència en escenaris naturals ens ajuden a reduir l'estrés i té efectes reparadors en el nostre estat d'ànim.

Per a celebrar el **Dia Mundial de la Salut 2019**, el **Parc Natural del Túria** va organitzar una **ruta interpretativa saludable** amb l'objectiu de conèixer tots els beneficis que ens ofereix un espai natural protegit en la millora de la nostra salut.

Qui va dir que jugar és sol cosa de xiquets?

El joc és el millor aliat per a l'aprenentatge. No obstant això hui dia jugar moltes vegades es redueix a l'ús de joguets amb milers de colors i sons que sobreestimulen als xiquets, però no interaccionen amb els materials, no inventen històries, no desenvolupen els seus sentits... Cap joguet, aparell electrònic o dispositiu informàtic pot brindar a un xiquet la idoneïtat dels estímuls que li ofereix la naturalesa. Som això, naturalesa i l'entorn que ens envolta és primordial en el nostre aprenentatge. Hem de tindre l'oportunitat de conèixer el món interactuant amb ell, observant-lo, tocant-lo, embrutant-nos...

Per tot això, **dissabte** passat **27 d'abril de 2019** al **Parc Natural del Túria** vam **gaudir jugant** amb una **gimcana familiar** per a descobrir tots els tresors i misteris que amaga aquest espai natural protegit.

PRIMAVERA AL TÚRIA

Els amfibis i les espècies invasores protagonistes de maig

Els nostres amics els amfibis

Per a commemorar el **Dia Europeu dels Parcs Naturals 2019**, el **Parc Natural del Túria** en col·laboració amb l'**IES El Quint** el **dissabte 11 de maig** van dur a terme una jornada consistent en una **presentació** en la qual els participants, tant alumnes i familiars de l'institut com a públic en general van conèixer de primera mà el **món dels amfibis**: cicle de vida, espècies, amenaces, beneficis, conservació, etc. Posteriorment es realitza una **eixida** a la rambla Castellana on es va poder visitar l'**hàbitat dels amfibis** in-situ, alliberar els amfibis i cullerots de l'exposició al seu mitjà i observar posades, cullerots i individus adults nadant en el seu medi natural.

Invasores al Túria: han arribat per a quedar-se?

El tràfec de persones a nivell mundial ha provocat que moltes espècies de fauna i flora que sent originàries d'un lloc hagen aconseguit sobreviure a molts quilòmetres de la seua localització original. El passat **25 de maig** el **Parc Natural del Túria** va organitzar una jornada amb una presentació i una ruta interpretativa per a conèixer de primera mà tota aquella **vegetació exòtica invasora** com la canya comuna (*Arundo donax*) que s'ha establert al Túria perjudicant espècies autòctones per la seua competència pels recursos naturals.

PRIMAVERA AL TÚRIA

Dia Mundial del Medi Ambient al Túria

El passat 5 de juny de 2019 es va commemorar el **Dia Mundial del Medi Ambient** i el **Parc Natural del Túria** el va celebrar amb un programa replet d'activitats.

Els horts del Túria

El passat **8 de juny** el **Parc Natural del Túria** i l'empresa **Horts del Túria** van col·laborar en una jornada a Manises per a mostrar el funcionament dels **horts d'oci ecològic i sostenible**, espais agrícoles on cultivar hortalisses i recuperar el valor de l'alimentació sana, del natural i dels aliments sense embolcalls per a consum propi. Una manera saludable de respectar de conservació i respecte del medi ambient..

El camí dels teus residus

On van els residus que generem a casa i tirem al contenidor? Tot el fem realitza un camí que potser mai ens hem plantejat conèixer. El passat **15 de juny** el **Parc Natural del Túria** juntament amb el **Consorci València Interior** van organitzar una **visita a la Planta de Valorització de Residus Domèstics de Lliria** per a descobrir què ocorre amb el fem que generem, quin tractament reben els diferents tipus de residus i sobretot, la **importància** que té per al medi ambient **reutilitzar i reciclar** els residus.

Il·luminació sostenible

Pot contaminar la llum el nostre medi natural? La **contaminació lumínica** a més de perjudicar la nostra societat, afecta a moltes espècies de fauna nocturna alterant greument el seu ecosistema. El passat **28 de juny** el **Parc Natural del Túria** juntament amb la **Universitat de València, Coordinadora en defensa dels boscos del Túria i Cel Fosc** van organitzar una jornada de conscienciació en la qual es va realitzar en Bugarra una ponència de la mà d'**Ángel Morales i Enric Marco**, professors de la Universitat de València i posteriorment vam poder gaudir del cel nocturn amb telescopis.

CONTROL D'INVASORES I CAPTURA D'ANGUILES

El llac de la Vallesa, és un xicotet pantà artificial la fi del qual és emmagatzemar aigua per al reg de cultius, es proveeix d'aigua de séquies que recullen l'aigua del riu Túria i també d'aigües depurades, d'una depuradora que aboca a la séquia principal que nodreix d'aigua a la séquia del llac.

La connexió via séquia amb el riu Túria, ha permés que peixos i altres animals hagen arribat al llac. Un exemple són les anguilles (*Anguilla anguilla*) catalogada per la Unió Internacional per a la Conservació de la Naturalesa (UICN) com a "Vulnerable", pels problemes que li originen preses i obstacles per a arribar als seus llocs de fresa i la contaminació i destrucció del seu hàbitat. Al llac no solament han arribat anguilles, també han arribat espècies considerades com a exòtiques invasores, com són les tortugues americanes (*Trachemys sp*) o carpes (*Cyprinus carpio*) i percasol (*Lepomis gibbosus*).

Les brigades del Parc s'encarreguen de dur a terme un parany mitjançant nansa d'anguiles en el llac, amb dos objectius, capturar anguiles per a prendre mostres per a un estudi d'ADN, mitjançant el qual s'intenta caracteritzar la població d'anguiles que habiten en la Comunitat Valenciana, i la de traure del medi natural, les espècies considerades pel món científic com a espècies exòtiques invasores, per a facilitar el correcte funcionament de la vida natural en el llac, ja que es veu afectat per la presència d'aquestes invasores, que depreden sobre espècies autòctones com són els amfibis i també competeixen pels recursos d'espai i aliment amb les espècies autòctones.

MANTENIMENT DE PLANTACIONS

Durant l'hivern i principi de la primavera s'han realitzat activitats educatives amb col·legis, instituts, ajuntaments i associacions, en les quals s'han plantat plançons de diverses espècies de ribera, com a salzes, àlbers, freixes i oms per a recuperar l'antic bosc que ocupava les riberes del Túria.

Durant la primavera i per a ajudar els plançons a aguantar les extremes condicions de calor i sequedat en les quals es trobaran en pocs dies, les brigades duen a terme desbrossaments de vegetació herbàcia espontània en les parcel·les de repoblació, per a eliminar competència per la llum. Utilitzen les restes del desbrossament per a cobrir els escocells, de manera que creen un mantell natural que protegirà el sòl de l'alta insolació de l'estiu i facilitarà que aguant més la humitat en el sòl.

Si no hi ha precipitacions durant més de 20 dies, les brigades duen a terme regs d'auxili, per a minimitzar l'estrés hídric en els plançons fins que puguen formar un potent sistema radicular.

PREVENCIÓ D'INCENDIS

Les estadístiques sobre incendis forestals assenyalen que el principal causant d'incendis forestals és l'ésser humà. El Parc Natural del Túrria està enclavat en una àrea molt poblada, doncs a menys de mitja hora amb cotxe hi ha un milió i mig de persones vivint, i que cada vegada més, demanden utilitzar el medi natural com a lloc d'esplai on realitzar activitats d'esport, pícnic, senderisme... Les brigades del Parc duen a terme treballs de manteniment de camins, fent desbrossaments en els marges i retirant arbres que creixen feia el camí, de manera que faciliten el pas de vehicles com els cotxes de bombers, disminuint els temps d'intervenció davant un possible conat d'incendi i afavorint l'extinció.

El desbrossament de marges de camí, també ajuda de cara al fet que els propis camins servisquen com a zones de discontinuïtat en la massa forestal, sent aquests punts propicis quan les condicions de l'incendi ho permeten per a atacar les flames i avançar en l'extinció d'un foc forestal o un d'un conat d'incendi.

Si desitges més informació, pots consultar els següents enllaços:

Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Parc Natural del Túria

IES El Quint

Bibliografia:

Europa press, 2018. Incendios forestales 2018 C. Valenciana. Recuperado de : <https://www.europapress.es/comunitat-valenciana/noticia-35-277-incendios-forestales-2018-fueron-accidentes-29-rayos-24-intencionados-20180818123908.html>

+Turia Revista Digital, 2019. Arranca en Pedralba el Proyecto PIMA 'Adapta Ecosistemas' <http://www.masturia.com/2019/03/arranca-en-pedralba-el-proyecto-pima.html>

CENTRE DE VISITANTS DEL PARC NATURAL DEL TÚRIA

Edició: Equip tècnic del Parc Natural del Túria

CV-50 PK 87,200. Pont de la Barca. Vilamarxant

Telf. 96 271 87 15 / 660 127 250

E-mail oficina: parque_turia@gva.es

<http://www.citma.gva.es/ca/web/parques-naturales>

